

„Deva este cel mai viu oraș din România”

Nicolle Ebner

Pe fotograful Paul Agarici (foto) l-am cunoscut mai bine, zilele trecute. Un prieten mi-a dat un telefon și mi-a spus că este un subiect perfect pentru șueta de sâmbătă. Am căzut puțin pe gânduri, pentru că nu știam ce legătură poate avea un fotograf - chiar și unul dintre cei mai „tari” din România - cu Deva, sau cu județul Hunedoara, mai ales că nu are rădăcini în țarina noastră. Se pare că cineva, acolo sus, mă iubește cu adevărat, pentru că altfel, nu aveam cum să învăț, să văd cu alți ochi, microuniversul din jurul nostru. Acaparați de preocupările din ce în ce mai multe, dezavantajați de faptul că timpul s-a comprimat atât de mult, încât ziua a ajuns să aibă numai 16 ore, și mai nou, plesniți în creștetul capului de criza mondială, uităm să mai privim în jurul nostru. Am uitat să privim Deva ca pe un oraș viu, care crește sub privirile noastre mioape. A trebuit să stau la povești cu Paul Agarici, la o ciulama de pui cu mămăliguță pregătită Dumnezeiește de bucătăreasa de la Conacul Archia, în acel ambient deosebit, de lux al începutului de secol XX, ca să aflu că Deva este unică. M-au trecut fiorii când mi-a arătat una dintre fotografiile făcute în zona comercială și am avut sentimentul acut că văd o proiecție a orașului, în viitor. Vedem imaginea în fiecare zi, dar nu mai suntem capabili să descoperim orașul. În schimb, încep să ni-l descopere profesioniștii.

Ce știi tu și noi nu știm? De ce este Deva unică?

Din principiu, îmi leg viața de înființări, nu desființări, și din toată experiența mea, de câteva decenii, pot spune că Deva este cel mai viu oraș pe care-l știu. În Deva se întâmplă niște schimbări formidabile. Declar cu mâna pe suflet că, datorită schimbărilor care s-au produs, în Deva, în ultimul timp, am descoperit chintesența vizuală a României. Sunt uluit că pentru cea mai occidentală fotografie din România, am găsit imaginea perfectă la Deva. Nu mă așteptam ca din tot ce are și există în România, să se găsească aici unicitatea.

La ce lucrezi acum?

La adevăratul album despre Deva. La Salsburg a fost lansat un concurs de fotografie la care participă doar fotografi profesioniști. Scopul concursului este de a se crea o bibliotecă universală care să cuprindă lucrări cu informații despre popoarele lumii. Fiecare concurent este obligat să intre în concurs cu un palmares de 10 albume. Sunt la al nouălea album, iar cel despre Deva este de bază, și, crede-mă, știu ce spun. Am descoperit mirifi-

cul peisaj al acestei zone - rod al dămăciei naturii - și sunt șocat de bogăția istorică și peisagistică a Hațegului. În cele 10 albume, Deva, parte a județului Hunedoara, este obârșia neamului românesc, pentru că actul de identitate, buletinul, este la Adamclisi.

Mi-ai spus că, cea mai mare avere a ta este cunoașterea României, iar după ce ai cunoscut-o până în cel mai mic amănunt - insesizabil multora dintre noi - dar nu și obiectivului aparatului foto, ai ajuns la concluzia incontestabilă că România este țara extremelor. Dar ce te-a determinat să scrii, în reportajele tale, că Țara Hațegului este cel mai tainic loc din România?

Oamenii, la care am descoperit un comportament ciudat, și așezările absolut misterioase: Sântămăria-Orlea, cu o biserică din secolul al XIII-lea, Ulpia Traiana, Sarmizegetusa lui Decebal, rezervația de zimbri de la Hațeg, Densuș - comuna lui Ovid Densusăianu, același Densuș unde se află cea mai veche și mai stranie biserică din România. „Cea mai frumoasă” cum o numea Nicolae Iorga. Tuștea, un sat mic, dar celebru de pe urma fosilelor de dinozauri, Cetatea de Colț, ridicată la 1.251 metri. Și de parcă atâta bogăție spirituală nu ar fi fost de ajuns, în Țara Hațegului există „Le Chateau des Carpathes” a lui Jules Verne! Jules Verne nu a fost niciodată în România. Este cert! Scriitorul copilăriei noastre a iubit o româncă, o „castelană” rătăcită prin Paris și care, cu o noblețe incredibilă, i-a povestit, poate zile, poate nopți, fermecându-l pe Jules Verne, făcându-l s-o iubească și să ne iubească pe noi, românii, ruinele castelului și „această veche țară a dacilor, cucerită de Traian în primul veac al erei creștine”, cum spune

el. Nici un manual de geografie nu poate cuprinde, ceea ce a văzut Jules Verne de pe cornișă donjonului și apoi a scris pe o jumătate de pagină. Și apoi, sunt memorabile cele trei cuvinte în care sunt concentrate toate năzuințele neamului: „Românul nu pierie!”. Ei bine,

aceste ultime trei cuvinte apar în limba română, în cartea scrisă în franceză de Jules Verne, în colecția Hetzel, la 1892!

De ce spui că la noi, oamenii sunt ciudați, sau că au un comportament ciudat? Cum îți argumentezi afirmația?

Ți-am spus că, cea mai mare avere a mea este cunoașterea României. Ei, vreau să-ți spun că în România sunt doar două lucruri total deosebite. Slănina și ardeleanul. Numai aici, la voi, în Ardeal mai găsești preșuri de șters picioarele în intrarea în biserică. Numai aici, femeilor li se mai dă întâietate să urce primele în autobuz, adică nu a dispărut respectul față de femeie. Ardeleanul get-beget nu-și înjură niciodată nevasta, atitudine firească pentru românii din toate celelalte zone, pentru că suntem singurul neam din lume care-și înjură propria mamă. Ardeleanul nu are așa ceva. Până la urmă, este vorba de un aspect etic, dar de o mare importanță.

Ești primul profesor de artă fotografică din România și încă mai predai. Cum ai ajuns să faci acest lucru?

A fost pură întâmplare, sau poate așa trebuia să fie. Am început să mă joc cu aparatul de fotografiat prin 1966, când îi trimiteam socruului meu, Ambasador al României în Egipt, fotografii cu nepoata lui - fiica mea. În 1977 m-am înscris la Școala Populară de Artă din Bucu-

rești, la cursurile de fotografie. După trei cursuri, nu am mai răbdat prostiile pe care le debita profesorul și l-am corectat. Bineînțeles, că profesorul ofensat s-a plâns directorului, care m-a chemat în biroul lui. La sfârșitul discuției în care mi-am argumentat atitudinea, di-

rectorul mi-a propus să predau eu cursul de fotografie. Tocmai terminasem facultatea de filologie, așa că nu mi-a fost greu să-mi susțin orele. Eram elev și profesor deopotrivă. Făceam rost de cărți de specialitate și acasă învățam pe rupe și apoi fugeam repede la școala de arte, să predau cursanților. Îmi era teamă să nu uit ce am învățat și de multe ori, ca să ajung mai repede la cursuri, luam taxiul.

Ai o viziune proprie asupra operei lui Brâncuși, pe care o transpui în fotografiile tale. Recunosc, e nevoie de ceva mai mult decât doar de imaginație ca să privești Coloana Infinitului ca pe cel mai sugestiv simbol al românului. Cum ai ajuns să descoperi operele lui Brâncuși?

Este încă unul dintre evenimentele senzaționale din viața mea. Eram pe atunci la revista „Secolul XX”, singura revistă de frondă din România comunistă. Găsiseră o modalitate foarte ingenioasă de a nu fi obligați să publice, pe prima pagină, fotografia lui Ceaușescu, obligatorie după cum prea bine știe toată lumea. Fiecare ediție o antedatam. Adică, ea apărea în luna februarie 1985, să zicem, dar treceau o dată din anul 1984, pentru că fotografia lui Ceaușescu nu putea să apară într-o revistă veche. În această conjunctură am primit sarcina să mă ocup de Isamo Noguchi, fost elev al lui Brâncuși, care venise să vadă ce a mai rămas din

opera profesorului său de la Paris. A fost momentul meu de cotitură. Am fost fascinat de „Cumințenia păământului” și tot jucându-mă cu aparatul de fotografiat pe lângă ea, am descoperit spatele „cumințeniei”. M-a cutremurat. Există acolo o anomalie a pietrei, un șanț neregulat lăsat de maestru intenționat și care sugerează șira spinării. În viziunea mea, mesajul operei a rămas spatele „cumințeniei”.

A trebuit să ne întâlnim la Conacul Archia, ca să aflu porecla lui Adrian Păunescu. Nu am întâlnit până acum un contestatar mai vehement al poetului-politician. Cu ce te-a supărat?

Am lucrat la „Flacăra” și declar și acum că în acele vremuri, a fost o academie de presă adevărată. Păunescu era poreclit „sefu’ scump”. Erau în jurul lui tot felul de personaje care făceau orice să intre în grațiile lui. Am avut cel puțin 1.200 de apariții în „Flacăra”, însă doar vreo 200 cu semnătura mea. Păunescu este un monument al oportunismului, un exponent al propriilor trăiri și sentimente pe care le pune pe seama românilor. Dar națiunea asta are și ea dreptul la trăirile ei. Am auzit pe mulți spunând că Păunescu, ca om, are un caracter jalnic, dar ce poet... Este o prostie. Nu poți caracteriza un om pe secțiuni. Ești cine ești, cu bunele și relele tale, în totalitate. L-am cunoscut foarte bine și de aceea, spun ceea ce spun. Am devenit un „păunescolog”...

Ar mai fi o mulțime de cuvinte de scris, despre Revoluție, despre mineriade, mii și mii de imagini despre viața cea de toate zilele, cu bunele și relele ei, despre frumusețe - întruchipată în toate ipostazele ei - despre obiceiuri, sărbători tradiționale și mese îmbelșugate. Impresionantă a fost destăinuirea de la sfârșitul șuetei. Paul Agarici mi-a destăinuit că în proporție de 99 la sută și-a încheiat gândurile fundamentale pentru viitor și este decis ca în maximum doi ani să devină deves, adică să se așeze la casa lui. E mândru că-și va continua călătoriile de redescoperire a României plecând din Deva, nu din București, unde va vinde tot ce are. Cum să nu scrii despre un asemenea om, care a demonstrat că iubește și cunoaște Deva mai mult decât noi. „Datorită aerului de la voi, și pozele îmi ies mai clare”, mi-a spus primul profesor de artă fotografică din România, profesie născută odată cu includerea ei în nomenclatorul de meserii. M